

***Promowanie przedsiębiorczości
wśród studentów
na przykładzie akademickich
inkubatorów przedsiębiorczości***

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono rolę akademickich inkubatorów przedsiębiorczości oraz dokonano krytycznej oceny ich funkcjonowania. Jako główne narzędzie badawcze zastosowano przegląd i krytykę piśmiennictwa oraz analizę dokumentów, w tym aktów prawnych oraz raportów z funkcjonowania tego typu jednostek w Polsce. Artykuł omawia funkcję akademickich inkubatorów przedsiębiorczości na tle pozostałych instytucji otoczenia biznesu. Szeroko omówiono akty i ramy prawne funkcjonowania akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, poświęcając sporo uwagi zadaniom, jakie realizują w obszarze edukacji i promocji przedsiębiorczości. Na podstawie występujących form organizacyjno-prawnych działania akademickich preinkubatorów i inkubatorów przedsiębiorczości zaszeregowano je w dwie grupy – inkubatory działające w sieci ogólnopolskiej Fundacji „Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości” (AIP) oraz inkubatory działające w strukturach uczelnianych jako ich jednostki organizacyjne lub podmioty zależne (np. spółki prawa handlowego). W artykule omówiono różnice podstaw prawnych i zasad ich powoływania i działalności. Na podstawie tak dokonanej, szczegółowej charakterystyki przedstawicieli form organizacyjnych akademickich inkubatorów wskazano mocne i słabe strony ich działalności. Artykuł uzupełniono o wyniki badań przedstawiające rzeczywiste oczekiwania przedsiębiorców względem tego typu ośrodków oraz społeczności akademickiej zrzeszonej w tego typu instytucjach.

→ **SŁOWA KLUCZOWE** – AKADEMICKIE INKUBATORY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ AKADEMICKA

SUMMARY

Promoting Entrepreneurship among Students on the Example of Academic Entrepreneurship Incubators

The article presents the role of academic entrepreneurship incubators and provides a critical evaluation of their functioning. The primary research tool used is literature review and an analysis of documents, including legal instruments and reports on the functioning of this kind of units in Poland. The article discusses the role of academic entrepreneurship incubators compared to other business support institutions. Legal framework and instruments concerning the functioning of academic entrepreneurship incubators have been discussed at length, with considerable attention devoted to the tasks realized within the scope of entrepreneurship education and promotion. On the basis of the existing organizational and legal forms regulating the functioning of academic entrepreneurship pre-incubators and incubators, they have been classified into two groups – the incubators functioning within the Polish national foundation “Academic Entrepreneurship Incubators” (*Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, AIP*) and the incubators functioning within higher education institutions as individual organization units or dependent entities (e.g. commercial law partnerships). The article discusses the differences in the legal basis and the principles underlying their establishment and functioning. Based on the detailed characterization of the representatives of the organization forms of academic entrepreneurship incubators, the strengths and weaknesses of their functioning have been indicated. The article has been supplemented with the results of the research presenting the actual expectations of entrepreneurs regarding this kind of centres as well as academic communities organized in this kind of institutions.

→ **KEYWORDS** – ACADEMIC ENTREPRENEURSHIP INCUBATORS, ENTREPRENEURSHIP, BUSINESS SUPPORT INSTITUTIONS, ACADEMIC ENTREPRENEURSHIP

Wprowadzenie

Instytucje z otoczenia biznesu poprzez duże zaangażowanie w wykorzystanie wiedzy opartej na innowacyjności mają bezpośredni wpływ na konkurencyjność powiązanych z nimi przedsiębiorstw¹. Przepływ wiedzy za ich pośrednictwem pomiędzy

¹ Por. M. Kosła, K. Wach, *Regionalne determinanty rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”

ośrodkami akademickimi a przedsiębiorstwami przekłada się na proces powstawania zastosowań dla nowatorskich i innowacyjnych rozwiązań². Parki i inkubatory technologiczne umożliwiają wdrożenie wiedzy i badań naukowych prowadzonych w ośrodkach akademickich. To właśnie z uczelniami i instytucjami naukowymi sfera gospodarcza wiąże największe oczekiwania i podkreśla potrzebę integracji z nimi, tworząc tak zwany trójkąt wiedzy: nauka, edukacja i innowacyjność, przy czym sferę nauki i badań uważa się za główną siłę napędową tak stworzonego mechanizmu³. Współpraca, jaka powstała między uczelniami a ośrodkami przemysłowymi, jest, z jednej strony, wynikiem dostrzeżenia potrzeby integracji uczelni z gospodarką, a z drugiej ukierunkowaniem polityki europejskiej na rozwój innowacyjnych przedsięwzięć. Rezultatem tych działań jest zwiększone zainteresowanie przedsiębiorczością akademicką oraz poszukiwaniem nowych form transferu wiedzy i technologii. Potrzeba sformalizowania tego typu kooperacji szybko zaowocowała wypracowaniem koncepcji uczelnianych preinkubatorów i inkubatorów przedsiębiorczości⁴. Charakter działalności oddziałów inkubatorów przedsiębiorczości jest ściśle powiązany z kierunkiem i profilem uczelni, pod której skrzydłami funkcjonują one i przybierają różne formy – od silnego ukierunkowania na stworzenie swoistego rodzaju dobrze prosperującego przedsiębiorstwa aż po umożliwienie studentom uczestnictwa w szkoleniach i doksztalcaniu zawodowym. Dla przedsiębiorstw zaś każdorazowo jest to źródło wiedzy czerpanej przez te ośrodki i poszczególnych jej wychowanków, służące obopólnemu rozwojowi. Wzrost znaczenia wiedzy dla gospodarki sprawia, że środowiska akademickie są bardzo

2011, nr 866, „Prace z zakresu przedsiębiorczości i innowacji”, s. 19-36; M. Kosała, K. Wach, *Regionalne determinanty rozwoju innowacyjności kształtujące strategię małych i średnich przedsiębiorstw* (rozdział 7), w: *Strategie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Ujęcie teoretyczne i empiryczne*, red. J. Targalski, K. Zieliński, Kraków 2011, s. 121-154.

² Por. M. Kosała, K. Wach, *Czynniki determinujące dyfuzję innowacji na poziomie makro, mezo i mikro*, w: *Makroekonomiczne i sektorowe uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości*, red. K. Zieliński, Katowice 2013, s. 113-129.

³ Por. K.B. Matusiak, *Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Rola i miejsce uniwersytetu w procesach innowacyjnych*, Warszawa 2010, s. 7.

⁴ Por. M. Mażewska, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, Warszawa 2012, s. 55.

ważnym partnerem w drodze do osiągnięcia konkurencyjności i silnej pozycji w biznesie. Wiedza i pomysły studentów stają się usługami pomocniczymi w prowadzeniu działalności gospodarczej. Mimo że nieznanostwo przez studentów środowiska biznesowego, uwarunkowań i przepisów regulujących działalność przedsiębiorstw w znacznej mierze uniemożliwia zaadaptowanie tworzonych przez nich projektów w całości, to jednak poszczególne ich elementy są na tyle przydatne w wyznaczaniu kierunków rozwoju instytucji, że poziom zainteresowania z ich strony akademickimi inkubatorami przedsiębiorczości nadaje sens ich istnienia i działalności. Na etapie preinkubacji rodzi się pomysł, który następnie może zostać udoskonalony. Jest to pierwszy etap inkubacji poprzedzający samo wdrożenie pomysłu i rozpoczęcie działalności.

Celem artykułu jest przedstawienie roli akademickich inkubatorów przedsiębiorczości w stymulowaniu gospodarki, a także krytyczna analiza zasad ich funkcjonowania. Jako główne narzędzie badawcze zastosowano przegląd i krytykę piśmiennictwa oraz analizę dokumentów (w tym aktów prawnych oraz raportów z funkcjonowania analizowanych jednostek w Polsce).

Pojęcie przedsiębiorczości i jej rola w gospodarce i społeczeństwie

Obecnie przed edukacją w zakresie przedsiębiorczości stają coraz to nowe wyzwania cywilizacyjne wraz z wyzwaniami gospodarczymi. Intensyfikacja edukacji ekonomicznej jest coraz częściej poruszaną kwestią wzmaganą przez doświadczenia ostatniego kryzysu gospodarczego i finansowego⁵. Edukacji ekonomicznej w Polsce jest ciągle za mało, czego odzwierciedleniem są choćby nagłaśniane w mediach przypadki nieuczciwych przedsiębiorców i inwestorów. Nacisk na kreowanie postaw przedsiębiorczych w szkolnictwie od poziomu wczesnoszkolnego i jego kontynuacja przez kolejne etapy stworzy solidne podstawy do utworzenia stabilnych, akademickich ośrodków wspierania biznesu. To właśnie przedsiębiorstwa wyznaczają pożądane

⁵ Por. K. Wach, *Edukacja na rzecz przedsiębiorczości wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjno-gospodarczych*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2013, nr 9, s. 247.

kierunki ewolucji edukacji dla przedsiębiorczości, narzucając dynamiczny charakter ich rozwoju, tak aby zawsze odpowiadały aktualnym potrzebom gospodarczym. Przedsiębiorczość to wielowątkowa, często interdyscyplinarna dziedzina i zamykanie jej w ramach jednej definicji prowadziłoby do znacznego jej ograniczenia. Jej rozwój jest stymulowany przez potrzeby rozwoju rynku, a zatem powinna korzystać z wiedzy wszystkich tych dyscyplin, na które aktualnie zgłasza zapotrzebowanie środowisko biznesowe. W bardzo dużym uproszczeniu można przyjąć dwie kategorie przedsiębiorczości⁶:

- przedsiębiorczość jako fenomen społeczny,
- przedsiębiorczość jako dyscyplina naukowa.

Każda z nich inaczej definiuje i interpretuje przedsiębiorczość – bez konieczności przytaczania wszystkich możliwych aspektów. W rozpatrywanym również w tym opracowaniu kontekście edukacji i kształcenia najbardziej zasadne jest użycie definicji stworzonej przez grupę ekspercką powołaną przez instytucje unijne. Jej celem było opracowanie i kolejno weryfikacja założeń edukacji w zakresie przedsiębiorczości:

Przedsiębiorczość oznacza zdolność osoby do wcielania pomysłów w czyn. Obejmuje ona twórczość, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Stanowi ona wsparcie dla wszystkich w codziennym życiu prywatnym i społecznym, zaś pracownikom pomaga uzyskać świadomość kontekstu ich pracy i zdolność wykorzystywania szans; jest podstawą bardziej konkretnych umiejętności i wiedzy potrzebnych osobom podejmującym przedsięwzięcia o charakterze społecznym lub komercyjnym⁷.

Interdyscyplinarność przedsiębiorczości stawia ją, jako dziedzinę, zespół zachowań, praktykę, pomiędzy nauką i sztuką. Rodzi się więc pytanie, czy można się jej nauczyć, czy przekazuje się ją w genach w postaci specyficznej umiejętności⁸. Peter Drucker porównał przedsiębiorczość do medycyny, konstatając, że „przedsiębiorczość nie jest ani dyscypliną, ani sztuką,

⁶ Por. tamże.

⁷ European Commission, 2005: 18; 2006: 4; 2008:10.

⁸ Por. K. Wach, *Edukacja na rzecz przedsiębiorczości wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjno-gospodarczych*, art. cyt., s. 248.

jest praktyką”⁹, ale podobnie jak medycyna może być nauczana w podręcznikach. Przekładając takie podejście na stan obecnej gospodarki, można by to stwierdzenie wzbogacić o spostrzeżenie, że jest dobrą, coraz bardziej pożądaną w gospodarce praktyką.

Wynika z tego, że edukacja przedsiębiorczości odgrywa istotną rolę w budowaniu przedsiębiorczego społeczeństwa i przedsiębiorczej gospodarki. Początki edukacji w zakresie przedsiębiorczości sięgają przełomu lat 40. oraz 50. XX wieku i powiązane są z Harvard Business School¹⁰. Pierwszy na świecie akademicki kurs przedsiębiorczości został uruchomiony w 1947 roku w Harvard Business School, a sześć lat później P. Drucker rozpoczął na New York University prowadzenie zajęć z zakresu przedsiębiorczości i innowacji. Obecnie na kilkuset uczelniach na świecie można studiować przedsiębiorczość jako kierunek lub specjalność. Przedsiębiorczość doczekała się również uruchomienia w tym zakresie studiów doktoranckich na najbardziej prestiżowych uniwersytetach świata¹¹. Wydaje się więc, że związek przedsiębiorczości z ośrodkami akademickimi jest trwały, a długa tradycja tych powiązań wyznacza nowe kierunki rozwoju przedsiębiorczości jako dyscypliny nierozzerwalnie powiązanej z gospodarką i biznesem, nadając jej wysoką rangę wśród dyscyplin akademickich, przekładającą się wprost proporcjonalnie na osiągnięty przez przedsiębiorstwa poziom rozwoju.

Ośrodki wspierania przedsiębiorczości

We współczesnej gospodarce dostęp do wiedzy, innowacji i nowoczesnych technologii często wpływa bezpośrednio na konkurencyjność i pozycjonowanie na rynku posiadających go przedsiębiorstw. Działalność ośrodków wspierania przedsiębiorczości

⁹ P. Drucker, *Innovation and Entrepreneurship. Practice and Principles*, New York 1985, s. 180.

¹⁰ Por. K. Wach, *Edukacja na rzecz przedsiębiorczości wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjno-gospodarczych*, art. cyt., s. 248.

¹¹ Por. K. Wach, *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w programach nauczania. Stan obecny i proponowane kierunki zmian*, w: *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna*, red. P. Wachowiak, M. Dąbrowski, B. Majewski, Warszawa 2007, s. 120-127.

jest jednym z głównych narzędzi przewidzianych do tego typu zadań. Dostarczają one specyficzne usługi, wywierając wpływ na trwałe kształtowanie środowiska z otoczenia biznesu, tworząc warunki do samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej. W działaniu takim zawiera się również tworzenie i rozwój tego typu instytucji wsparcia¹². Pod nazwą „ośrodki innowacji i przedsiębiorczości” definiowana jest grupa podmiotów aktywnych w obszarze wsparcia przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności. Jest to dość ogólne i szerokie pojęcie wynikające z braku jednoznacznej definicji. Określony jest ogólny rodzaj tego typu instytucji, a szczegółowe kierunki ich działań wymagają doprecyzowania profilu ich działalności. Krzysztof B. Matusiak stwierdza, że

analizując różnorodność podejmowanych zadań, docelowe grupy odbiorców usług czy też potrzebne kompetencje kadr, można dokonać następującego podziału instytucji wsparcia¹³:

1. Ośrodki przedsiębiorczości – w grupie tej zasze-regowane zostały działania ukierunkowane na szeroką promocję i inkubację przedsiębiorczości, dostarczanie usług wsparcia dla małych firm i aktywizację rozwoju regionów peryferyjnych lub dotkniętych kryzysem strukturalnym. W tej grupie mówimy o takich instytucjach, jak: ośrodki szkoleniowo-doradcze, ośrodki przedsiębiorczości, centra biznesu, kluby przedsiębiorczości, punkty konsultacyjne, punkty konsultacyjno-doradcze, preinkubatory i inkubatory przedsiębiorczości.

2. Instytucje finansowe – mają na celu ułatwienie dostępu do finansowania działalności nowo powstałych oraz małych firm bez zdolności kredytowej. Przedstawicielami tej grupy są regionalne i lokalne fundusze pożyczkowe, fundusze poręczeń kredytowych, fundusze kapitału załóżkowego.

3. Ośrodki innowacji – zajmują się szeroką promocją i inkubacją innowacyjnej przedsiębiorczości, transferem technologii i dostarczaniem usług proinnowacyjnych, aktywizacją przedsiębiorczości akademickiej i współpracą nauki z biznesem. W tym przypadku mamy do czynienia z centrami transferu technologii,

¹² Por. K.B. Matusiak, *Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy*, dz. cyt., s. 109.

¹³ K.B. Matusiak, *Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości. Przesłanki, polityka i instytucje*, Radom – Łódź 2006.

inkubatorami technologicznymi, parkami technologicznymi, naukowymi, badawczymi oraz z omawianymi akademickimi inkubatorami przedsiębiorczości.

Z kolei Krzysztof Wach podkreśla, że pojęcie ośrodków przedsiębiorczości i innowacji, czy szerzej instytucji otoczenia biznesu, jest bardzo szerokie, „obejmuje bowiem wszelkie instytucje oferujące przedsiębiorcom usługi wspierające w szerokim znaczeniu”¹⁴, i tak w ramach instytucji otoczenia biznesu można wyróżnić ośrodki wspierania przedsiębiorczości (w tym inkubatory przedsiębiorczości), organizacje zrzeszające przedsiębiorców, firmy usługowe oraz instytucje finansowe (tabela 1).

Tab. 1. Charakterystyka wybranych ośrodków przedsiębiorczości i innowacji

Rodzaj ośrodka	Zakres oferty
Agencja rozwoju regionalnego (lokalnego)	Usługi doradcze i szkoleniowe dotyczące uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej, usługi informacyjne o możliwościach pozyskiwania najkorzystniejszych źródeł finansowania, pomoc w przygotowaniu studium wykonalności przedsięwzięcia
Centrum transferu technologii i innowacji	Przeprowadzanie audytów technologicznych, kojarzenie partnerów, prowadzenie bazy ofert technologicznych, usługi doradcze i szkoleniowe z zakresu komercjalizacji zaawansowanych technologii i wprowadzania innowacji, organizowanie targów, usługi informacyjne o możliwościach finansowania przedsięwzięć innowacyjnych oraz prawie własności intelektualnej
Centrum doradztwa (centrum wspierania biznesu)	Usługi szkoleniowe oraz doradcze z zakresu prawa (m.in. zawieranie umowy, ustanowienie prokury, rejestracja nowego podmiotu gospodarczego) i finansów (m.in. opodatkowanie, księgowość, audyt, preferencyjne źródła finansowania)
Inkubator przedsiębiorczości	Udostępnianie pomieszczeń dla małych i średnich przedsiębiorstw (najczęściej nowo uruchamianych) na preferencyjnych warunkach oraz zapewnienie doradztwa prawnego i podatkowego

¹⁴ K. Wach, *Regionalne otoczenie małych i średnich przedsiębiorstw*, Kraków 2008, s. 136.

Centrum informacji europejskiej	Usługi informacyjne z zakresu funkcjonowania Unii Europejskiej, a zwłaszcza jednolitego rynku i funduszy strukturalnych, usługi szkoleniowe z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej na rynku europejskim, wspólnotowego systemu standaryzacji i certyfikacji oraz pozyskiwania dotacji unijnych
Park technologiczny	Komercjalizacja wiedzy i technologii, pomoc w nawiązaniu współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorcami, usługi w zakresie doradztwa w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw, transferu technologii oraz przekształcania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w innowacje technologiczne, stwarzanie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej na preferencyjnych zasadach
Punkt informacyjny	Podstawowe usługi informacyjne dotyczące zasad uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej
Strefa przemysłowa (park przemysłowy)	Stwarzanie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej przez korzystanie z nieruchomości i infrastruktury technicznej na preferencyjnych zasadach
Fundusz pożyczkowy	Udzielanie niskoprocentowanych (niekomercyjnych) pożyczek na uruchomienie działalności gospodarczej
Fundusz poręczeń kredytowych	Poręczanie na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw od 50% do 80% kwoty kredytu

Źródło: K. Wach, *Regionalne otoczenie małych i średnich przedsiębiorstw*, dz. cyt., s. 136-137.

Należy podkreślić, że podział omawianych ośrodków na kategorie i grupy zaszeregowania wynika z różnorodności metod, profilu działań, ogólnej charakterystyki, osiągnięć i barier w funkcjonowaniu oraz planów na przyszłość.

Ramy prawne funkcjonowania akademickich inkubatorów przedsiębiorczości

W ostatnich latach powstawanie akademickich inkubatorów przedsiębiorczości (AIK) było często spotykanym zjawiskiem, z reguły inicjowanym przez same środowiska akademickie. Mają one służyć pomocą w przygotowaniu do utworzenia firmy oraz wstępnej oceny szans jej rynkowego powodzenia, a co za tym idzie zmniejszeniu ryzyka związanego z możliwością upadłości.

W artykule 86 ustawy o szkolnictwie wyższym czytamy, że:

W celu lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni oraz transferu wyników prac naukowych do gospodarki, uczelnie mogą prowadzić akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz centra transferu technologii¹⁵.

Inkubatory realizują swoje zadania statutowe w obszarze edukacji i promocji przedsiębiorczości oraz wsparcia działań na rzecz komercjalizacji nowych produktów i technologii, pozostawiając jednocześnie swobodę wyboru formy organizacyjno-prawnej (jednostka ogólnouczelniana, spółka handlowa lub fundacja), adekwatnej do potrzeb danej uczelni. Ustawa dopuszcza również łączenie przez pracowników uczelni i studentów pracy naukowej i nauki z posiadaniem statusu przedsiębiorcy, a akademicki inkubator przedsiębiorczości tworzy się w celu wsparcia tej aktywności¹⁶. Jako jednostka ogólnouczelniana działa na podstawie statutu uczelni zatwierdzonego przez senat. Daje to ośrodkowi akademickiemu możliwości bezpośredniego kierowania inkubatorem i nadzoru nad jego działalnością, ograniczając go jednak w momencie uruchamiania biznesu w formie działalności gospodarczej, ponieważ zgodnie z założeniami to uczelnia powinna występować w imieniu inkubowanych firm¹⁷. W przypadku gdy akademicki inkubator występuje w formie spółki handlowej lub fundacji, jego działalność regulują odpowiednie dokumenty prawne.

Główne przedsięwzięcia podejmowane zgodnie z założeniami wspierania działalności akademickiej w procesach edukacyjnych to:

- akcje promocyjne powiązane z zajęciami w zakresie przedsiębiorczości;
- uczelniane konkursy na biznesplany wśród studentów, doktorantów i młodych pracowników nauki;
- organizacja szkoleń i doradztwa dla potencjalnych przedsiębiorców akademickich;

¹⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365, Dz. U. z 2006 r. Nr 46, poz. 328.

¹⁶ Por. K. Zasiadły, *Innowacyjna przedsiębiorczość akademicka. Przewodnik po doświadczeniach międzynarodowych*, Warszawa 2005.

¹⁷ Por. A. Marszałek, *Inkubatory przedsiębiorczości jako katalizatory wzrostu w regionie*, „e-mentor” 2009, nr 4.

- tworzenie i rozwój centrów akademickiej kreatywności;
- tworzenie szerokiej sieci zewnętrznych kontaktów z inwestorami ryzyka, stowarzyszeniami absolwentów i innymi instytucjami wsparcia biznesu¹⁸.

Głównym celem stawianym akademickim preinkubatorom i inkubatorom przedsiębiorczości jest stworzyć warunki do jak najlepszego rozwoju i wdrażania nowych działalności poprzez umożliwienie skorzystania z wiedzy zarówno naukowców, studentów, jak i dostępu do usług doradczych, szkoleniowych i baz danych zawierających istotne informacje z zakresu innowacji. Pojęciem preinkubatorów określa się zarówno akademickie inkubatory wraz z przynależną do nich infrastrukturą, jak i preinkubatory rozumiane jako forma wsparcia lub rodzaj inkubatora opartego głównie na kontynuacji procesu dydaktycznego. Taka forma inkubacji polega przede wszystkim na weryfikacji i przygotowaniu zdobytej wiedzy do praktycznego wykorzystania we własnej firmie. Tego typu działania są ofertą wsparcia studentów i pracowników naukowych w praktycznych działaniach rynkowych oraz ukierunkowaniem na działania zorientowane na edukację przedsiębiorczości i upowszechnianie nowych technologii¹⁹.

Formy organizacyjno-prawne działania akademickich inkubatorów przedsiębiorczości

(a) Inkubatory Fundacji Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości

Akademickie inkubatory przedsiębiorczości Fundacji Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości (FAIP) działają na podstawie umów z kilkudziesięcioma uczelniami na terenie całego kraju. Specyfiką ich działalności jest mniej sformalizowana i uproszczona struktura w stosunku do powoływanych przez uczelnie inkubatorów. Wynika ona głównie z posiadanej formy prawnej i sieciowego charakteru funkcjonowania.

¹⁸ Por. *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, red. A. Bąkowski, Warszawa 2012.

¹⁹ Por. K.B. Matusiak, *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, Warszawa 2011.

Projekty pozyskiwane są w drodze konkursu lub bezpośrednio w wyniku spotkań ze studentami. Współpraca przy inkubowanym projekcie opiera się na osobowości prawnej Fundacji, a zatem ciężar ryzyka niepowodzenia wdrażanego projektu przenoszony jest na Fundację. Zakres oraz warunki wejścia i wyjścia z inkubatora określone są w umowie pomiędzy Fundacją a realizatorem projektu. Tak skonstruowane rozwiązanie zdecydowanie posiada swoje zalety, choćby w braku konieczności rejestrowania działalności gospodarczej przez pomysłodawcę i omięcia szeregu związanych z tym formalności. Fakt ten nie jest bez znaczenia, gdyż w większości autorami inkubowanych projektów są młodzi ludzie bez doświadczenia w tym kierunku, a zatem sformalizowanie ich działalności można zaszeregować w kategorii barier. Nie sposób pominąć kwestii finansowej jako najważniejszego argumentu zaliczanego do korzyści płynących z takiej współpracy. Wszelkie koszty prowadzenia inkubatora ponoszone przez Fundację są następnie dzielone na liczbę projektów realizowanych w inkubatorze i opłacane przez inkubowane projekty z ich przychodów. Pokrywanie kosztów pobytu w inkubatorze odbywa się stopniowo, a pełne opłaty inkubowani ponoszą po kilku miesiącach funkcjonowania. Słabe strony partnerstwa uwidaczniają się w funkcjonowaniu w nieco sztucznie tworzonych warunkach. Pomysłodawca działa jako podwykonawca FAIP, a co zatem idzie może się spodziewać problemów z prawami do własności intelektualnej lub prawami do zakupionych do realizacji projektu środków trwałych, wartości niematerialnych i wyposażenia. Poziom atrakcyjności takiej współpracy jest indywidualny dla każdego z projektów i ich autorów oraz warunków i możliwości rozwoju, jakimi w danej chwili dysponują. Okres inkubacji trwa do czasu osiągnięcia samodzielności, nie dłużej jednak niż trzy lata. Po wyjściu z inkubatora firma zobowiązana jest przez tak długi okres, jak długo trwała inkubacja, dzielić się pewnym procentem zysków z inkubatorem²⁰. Inkubatory FAIP zapewniają pomoc w zakresie obsługi księgowej i prawnej, a dla obiecujących projektów przewidziane jest indywidualne podejście w postaci mentoringu i indywidualnego opiekuna.

²⁰ Por. M. Mażewska, *Preinkubatory i Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości. Ośrodki innowacyjności i przedsiębiorczości w Polsce, Raport 2012*, Warszawa 2012, s. 57

Pozostali uczestnicy programu mogą liczyć na szeroki zakres szkoleń z zakresu przedsiębiorczości.

(b) Inkubatory uczelniane

Akademicki inkubator przedsiębiorczości prowadzi szkolenia z zakresu przedsiębiorczości, finansów i sposobów realizacji planów biznesowych. Rekrutuje również pracowników do innych firm, organizuje imprezy i spotkania biznesowe, prowadzi współpracę z firmami zewnętrznymi. Zasada działania uczelnianych inkubatorów i punktów konsultacyjnych oparta jest na nieco innym schemacie. Tego typu działalność jest trwale wpisana w strukturę powołującej ją do życia uczelni i najczęściej mocno powiązana z ośrodkami transferu technologii lub akademickimi biurami karier²¹. Cele akademickiego biura karier to przede wszystkim ułatwianie współpracy pomiędzy uczelnią a pracodawcami reprezentującymi otoczenie biznesowe, organizacja kursów, szkoleń i warsztatów oraz organizowanie spotkań z pracodawcami i monitorowanie losów absolwentów.

Do głównych działań podejmowanych przez biura karier funkcjonujące na polskich uczelniach należy zaliczyć:

- informowanie o ofertach pracy oraz staży i praktyk (98,56%);
- badanie losów absolwentów (87,56%);
- poradnictwo zawodowe (87,08%);
- organizacja szkoleń dla studentów w zakresie poruszania się na rynku pracy, prowadzonych zarówno przez pracowników ABK, jak i specjalistów z zewnątrz (78,95%);
- organizacja szkoleń z umiejętności/kompetencji miękkich (73,21%)²².

Dnia 13 marca 2014 roku w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju odbyła się prezentacja raportu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, który przedstawiał wyniki badania pn. „Umiejętności i kompetencje w zakresie przedsiębiorczości”, zrealizowanego w województwie wielkopolskim

²¹ Na przykład Punkt Inkubatora Przedsiębiorczości przy Akademickim Biurze Karier Akademii Ignatianum w Krakowie, Regulamin Akademickiego Biura Karier.

²² Por. *Akademickie Biura Karier w Polsce, bieżąca działalność i możliwości rozwoju*, Raport Rzecznika Praw Studenta, Warszawa 2014.

i kujawsko-pomorskim. Mimo wniosków, które jednoznacznie wskazały na konieczność poprawy kształcenia umiejętności z zakresu przedsiębiorczości oraz systemów wsparcia w otwieraniu własnej działalności gospodarczej, raport pokazał dość istotny potencjał biur karier jako jednostek wspierających umiejętności i postawy przedsiębiorcze wśród studentów. Najczęściej wykorzystywanym źródłem wsparcia studentów rozważających rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, zapewnianym przez uczelnie w województwach wielkopolskim i kujawsko-pomorskim, były biura karier (26%), zdecydowanie częściej niż grupy studenckie (7%), wykładowcy (7%) czy akademickie inkubatory przedsiębiorczości (3%). W innych regionach dużo większe jest znaczenie pomocy wykładowców (32%) i grup studenckich (26%), natomiast rola biur karier jest wciąż wysoka (29% wskazań). Raport opisuje także przykłady dobrych praktyk w zakresie kształcenia umiejętności przedsiębiorczości, w które zaangażowane są biura karier²³. Ta krótka analiza i wyniki raportu pokazują właściwe umiejscowienie AIP w strukturze akademickich biur karier jako wsparcia dla ich działalności i zaledwie niewielkiego uzupełnienia podstawowego profilu działalności ABK. Przedstawiony raport w celach strategicznych na najbliższe lata potwierdza zintensyfikowanie rozwoju uczelnianych AIP, ale prognozy co do wyników ich skuteczności nie wskazują na dużą dynamikę rozwoju.

Akademickie inkubatory są źródłem wielu korzyści dla uczelni: uatrakcyjnijają ofertę edukacyjną, mają wpływ na dobry wizerunek uczelni, poprawiają relacje z otoczeniem i lokalnym biznesem, stwarzają dodatkowe możliwości dochodów studentów oraz pracowników naukowych i inżynierijno-technicznych.

Najczęściej spotykanym wśród uczelnianych inkubatorów rozwiązaniem prawnoorganizacyjnym jest ogólnouczelniana jednostka podległa bezpośrednio rektorowi lub prorektorowi. Co prawda ten typ sformalizowania i wpisania AIP w struktury uczelni nieco ogranicza możliwości wdrożeniowe i gospodarcze inkubowanych projektów, ale z drugiej strony uczelniane inkubatory, w odróżnieniu od FAIP, koncentrują się na preinkubacji, stanowiąc przymiarkę zasobów wiedzy do ewentualnie inkubowanego projektu. Prowadzą one działalność usługową, szkoleniową lub naukową, której zadaniem jest propagowanie i wspieranie

²³ Por. tamże, s. 15.

przedsiębiorczości w środowisku akademickim uczelni. Wybrane w drodze konkursu, wyselekcjonowane projekty przygotowane przez studentów, absolwentów, doktorantów i młodych pracowników nauki uzyskują szeroką pomoc merytoryczną i finansową do momentu stabilizacji rynkowej.

Mocne i słabe strony AIP

Założeniem powołania preinkubatorów miała być dużo większa łatwość rozwoju współpracy z ośrodkami dydaktycznymi i naukowo-badawczymi oraz możliwość korzystania z ich infrastruktury i zasobów kadrowych. Również sam fakt powołania przez uczelnię miał uwiarygadniać ich działalność, stabilizując między innymi przepływy finansowe związane z realizacją zewnętrznych projektów²⁴. Uczelnie wyższe ciągle słabo oceniają szanse rozwojowe w aktywizacji przedsiębiorczości akademickiej i współpracy z przedsiębiorstwami. Zakres mobilizacji w tym kierunku ogranicza się do preinkubacji i akademickich inkubatorów przedsiębiorczości, traktowanych jak chwilowy projekt. Wiele uczelnianych inicjatyw ma służyć wyłącznie pozyskiwaniu unijnych pieniędzy przeznaczonych na podnoszenie potencjału kapitału ludzkiego. W tych warunkach akademickie inkubatory niejednokrotnie powołuje się, kiedy są środki, a kiedy fundusze się kończą, zainteresowanie tematem zanika. Po wyczerpaniu środków inicjatywy ulegają likwidacji bądź ich działalność zostaje zawieszona. Akademickie inkubatory obok centrów transferu technologii (CTT) stanowią element instytucjonalnej struktury modelu przedsiębiorczego uniwersytetu. Jak pokazuje badanie przeprowadzone przez Ośrodek Przetwarzania Informacji w marcu 2012 roku, początkowy entuzjazm związany z uruchamianiem preinkubatorów na polskich uczelniach po kilku latach funkcjonowania nieco osłabł, a same ośrodki szukają sposobu na funkcjonowanie w specyficznym otoczeniu²⁵.

Przedsiębiorcy w ocenie projektów często wskazują na słabe realia ich inkubacji, wynikające ze zbyt małej wiedzy o obowiązujących przepisach dotyczących funkcjonowania danej branży

²⁴ Por. M. Mażewska, *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2010*, Warszawa 2010, s. 55.

²⁵ Por. *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce*, dz. cyt.

lub braku doświadczenia w procesach produkcyjnych czy projektowych. Nie oznacza to jednak, że poszczególne składowe opracowań i planów biznesowych nie mogą zostać urealnione i wykorzystane we wdrożeniach. Zwiększa się natomiast znaczenie i popularność etapu preinkubacji, opartego na zdobytej wiedzy i kontynuacji jej poszerzania jako kierunku rozwoju Akademickich Biur Karier.

Rolą AIP jest również zwiększanie kreatywności oraz związanej z nią przedsiębiorczości wśród studentów i absolwentów, jak również, a może przede wszystkim, stymulowanie wśród nich prywatnej inicjatywy. Jak pokazują badania ankietowe, blisko połowa pytanym studentów (44%) stara się być postrzegana jako osoby przedsiębiorcze. W większości myślą oni o założeniu własnej działalności gospodarczej i z tą formą aktywności łączą swoją zawodową przyszłość. Zaledwie dziewięć osób spośród grupy 221 ankietowanych ma własną firmę (co stanowi tylko 4%). Wśród studentów posiadających własną firmę większość stanowią kobiety (7 osób). Mieszkają one w Krakowie (3), w mieście do 20 tys. mieszkańców (3) albo w mieście od 20 do 100 tys. mieszkańców (1). Są studentkami kierunku zarządzanie (5) lub stosunki międzynarodowe (2)²⁶.

Analizując problemy, na jakie wskazują zarówno młodzi ludzie, zamierzający rozpocząć własną działalność gospodarczą, jak i przedsiębiorstwa korzystające z instytucji z otoczenia biznesu, znajdujemy bardzo dokładną odpowiedź na pytanie dotyczące celów i kierunków rozwoju inkubatorów. Obydwie grupy jasno wskazują na trudności związane z ciągle zmieniającymi się przepisami, a co za tym idzie skutecznie utrudnianą realizację pomysłów i hamowanie postaw przedsiębiorczości. Nie bez znaczenia jest również aspekt finansowy. Przedsiębiorcy mają problemy z pozyskaniem środków na nowe technologie, a młodzi absolwenci z ich zdobyciem na założenie działalności. Zatem oczekiwania stawiane inkubatorom skupiają się głównie na działalności informacyjnej i doradczej, takiej jak usługi prawne, księgowe czy marketingowe²⁷. Oprócz braku potrzeby, jednym

²⁶ Por. A. Marszałek, *Analiza postaw przedsiębiorczości wśród studentów, „e-mentor”* 2012, nr 3.

²⁷ Por. M. Bratnicki, P. Zbierowski, R. Kozłowski, *Czynniki wpływające na kształtowanie przedsiębiorczości w kontekście badań Global Entrepreneurship Monitor*, Katowice 2007, s. 1-13.

z głównych powodów niekorzystania z usług wspierających jest niedostępność informacji o nich. Informacje o możliwości korzystania z tego typu świadczeń powinny docierać do podmiotu deklarującego chęć rozpoczęcia działalności gospodarczej najpóźniej w momencie jej rejestracji. Obserwując strukturę oraz liczbę punktów AIP przy ośrodkach akademickich, w kontekście problemów związanych z ich działalnością, nasuwa się sugestia zintensyfikowania przez nie działalności informacyjnej i doradczej, promującej własną ofertę, w szczególności z wykorzystaniem lokalnego rynku przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa same zgłaszają zapotrzebowanie na rodzaje wsparcia ze strony ośrodków z otoczenia biznesu, a te, poprzez poprawę jakości oferowanych usług, przyczynią się do zacieśnienia wzajemnych relacji.

Podsumowanie

Przywoływane w opracowaniu wyniki badań wskazywały, iż blisko połowa studentów i młodych absolwentów uważa, że prowadzenie działalności gospodarczej jest jedną z dróg do sukcesu w życiu zawodowym. Skala takiego zjawiska pozwala stwierdzić, że pomimo iż tylko część z nich podejmie próbę prowadzenia działalności gospodarczej, to promowanie postaw przedsiębiorczych w ośrodkach akademickich jest metodą na stworzenie odpowiednich do tego warunków. Szkolnictwo jest istotnym elementem otoczenia biznesu i relacje te wraz z postępowaniem gospodarczym zacieśniają się²⁸. Akademickie inkubatory przedsiębiorczości, pomimo mankamentów w strukturze, mają swoje miejsce w systemie wspierania przedsiębiorczości. Mimo ciągle jeszcze stosunkowo niskiej popularności funkcja, jaką pełnią, a szczególnie, jaką będą pełnić zgodnie z kierunkami ich rozwoju, nie może być marginalizowana. Kształtowanie postaw przedsiębiorczości powinno się rozpoczynać na etapie szkoły średniej, aby zdobyta w jej toku wiedzę usystematyzować i poszerzyć na etapie uniwersyteckim. W ten sposób zdobyta wiedza stanowić będzie podstawę do podjęcia praktyki w akademickich ośrodkach z otoczenia biznesu bądź też pozwoli stawiać pierwsze kroki w roli przedsiębiorcy. Proces edukacji z zagadnień przedsiębiorczości

²⁸ Por. K. Wach, *Szkoły wyższe w służbie dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej*, „Prace Naukowe AE we Wrocławiu”, nr 951, Wrocław 2002, s. 263-272.

znajduje swoje bezpośrednie odzworowanie w praktyce w postaci działalności akademickich preinkubatorów i inkubatorów przedsiębiorczości²⁹.

BIBLIOGRAFIA

- Akademickie Biura Karier w Polsce, bieżąca działalność i możliwości rozwoju. Raport*, Rzecznik Praw Absolwenta, Warszawa 2014.
- Bratnicki M., Zbierowski P., Kozłowski R., *Czynniki wpływające na kształtowanie przedsiębiorczości w kontekście badań Global Entrepreneurship Monitor*, w: *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna*, red. P. Wachowiak, M. Dąbrowski, B. Majewski, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2007.
- Drucker P., *Innovation and Entrepreneurship. Practice and Principles*, HarperCollins Publishers, New York 1985, VIII, s. 180.
- European Commission, 2005: 18; 2006: 4; 2008:10.
- Kosała M., Wach K., *Czynniki determinujące dyfuzję innowacji na poziomie makro, mezo i mikro*, w: *Makroekonomiczne i sektorowe uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości*, red. K. Zieliński, Wydawnictwo Naukowe Śląsk, Katowice 2013, s. 113-129.
- Kosała M., Wach K., *Regionalne determinanty rozwoju innowacyjności kształtujące strategie małych i średnich przedsiębiorstw* (rozdział 7), w: *Strategie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Ujęcie teoretyczne i empiryczne*, red. J. Targalski, K. Zieliński, Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2011, s. 121-154.
- Kosała M., Wach K., *Regionalne determinanty rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” 2011, nr 866, „Prace z zakresu przedsiębiorczości i innowacji”, s. 19-36.
- Marszałek A., *Analiza postaw przedsiębiorczości wśród studentów*, „e-mentor” 2012, nr 3.
- Marszałek A., *Inkubatory przedsiębiorczości jako katalizatory wzrostu w regionie*, „e-mentor” 2009, nr 4.
- Matusiak K.B., *Budowa powiązań nauki z biznesem w gospodarce opartej na wiedzy. Rola i miejsce uniwersytetu w procesach innowacyjnych*, SGH, Warszawa 2010, s. 7.
- Matusiak K.B., *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, PARP, Warszawa 2011.
- Matusiak K.B., *Rozwój systemów wsparcia przedsiębiorczości. Przesłanki, polityka i instytucje*, IE, Radom – Łódź 2006.
- Mażewska M., *Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, PARP, Warszawa 2012, s. 55.

- Mażewska M., *Preinkubatory i Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości. Ośrodki innowacyjności i przedsiębiorczości w Polsce, Raport 2012*, PARP, Warszawa 2012, s. 57.
- Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012*, red. A. Bąkowski, PARP, Warszawa 2012.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym, Dz. U. z 2005 Nr 164, poz. 1365, Dz. U. z 2006 Nr 46, poz. 328.
- Wach K., *Edukacja na rzecz przedsiębiorczości wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjno-gospodarczych*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2013, nr 9, s. 246-257.
- Wach K., *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych w programach nauczania. Stan obecny i proponowane kierunki zmian*, w: *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna*, red. P. Wachowiak, M. Dąbrowski, B. Majewski, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2007, s. 120-127.
- Wach K., *Regionalne otoczenie małych i średnich przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2008.
- Wach K., *Szkoły wyższe w służbie dla rozwoju przedsiębiorczości lokalnej*, „Prace Naukowe AE we Wrocławiu”, nr 951 (2002), s. 263-272.
- Zasiadły K., *Innowacyjna przedsiębiorczość akademicka. Przewodnik po doświadczeniach międzynarodowych*, PARP, Warszawa 2005.